

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

Розглянуто підходи до методики обліку витрат на виробництво, визначено перелік методів обліку витрат і прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: витрати, виробничі витрати, метод обліку, управління витратами.

Постановка проблеми. Виробничий облік є важливою функцією управління не тільки собівартістю продукції, а й виробництвом у цілому. Якість облікових даних про витрати впливає на прийняття управлінських рішень із підвищення ефективності роботи підприємства. Облік витрат на виробництво виступає головною ланкою бухгалтерського обліку підприємств машинобудування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел на предмет методики обліку витрат на виробництво на підприємствах машинобудування свідчить про те, що вивченням проблеми займалося велике коло вчених, а саме: Ф. Бутинець, Л. Нападовська, М. Чумаченко, А. Асаул, К. Друри, І. Білоусова, Т. Сльозко та інші. Проте з ґрунтового аналізу літературних джерел з цієї проблематики випливає, що поставлене питання потребує дослідження як теорії, так і практики.

Мета статті полягає у ґрунтовному дослідженні основних підходів до методики обліку витрат на виробництві.

Об'єктом дослідження є процес обліку витрат на виробництво.

Предметом дослідження – теоретичні аспекти щодо класифікації методів обліку витрат на виробництво.

Методи, що використовуються при дослідженні цієї проблеми: спостереження, конкретизації, порівняння, логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке підприємство, що здійснює господарську діяльність, незалежно від форми власності, має справу з витратами. При цьому високі результати роботи досягаються лише з ефективного управління витратами, яке значною мірою залежить від низки чинників різноманітної природи, а саме: технології виробництва і організації господарської діяльності, кваліфікації працівників, технічного стану обладнання, рівня продуктивності праці, рівня використання потужності підприємства, рівня податкового навантаження тощо.

© В. П. Юрченко, 2013

За результатами проведеного анкетування Г. О. Партин щодо думки фахівців із числа економістів, фінансистів, працівників бухгалтерської служби на вітчизняних підприємствах про їхнє оцінювання впливу чинників на витрати господарської діяльності дійшла висновку, що екзогенних чинників, які мають найсуттєвіший вплив на витрати підприємства, фахівці відзначили такими балами:

- доступ до інноваційних технологій (3,83 бала);
- якість інформації про зовнішнє підприємницьке середовище (4,2 бала);
- близькість до сировинної бази (3,64 бала);
- ціна матеріально-технічних ресурсів (3,92 бала).

До головних внутрішніх чинників, які впливають на витрати, опитувані віднесли наявність власної виробничої інфраструктури (4,16 бала), рівень технологічного оснащення виробництва (4 бали), кваліфікацію персоналу (3,91 бала), рівень зацікавленості керівників в економії витрат (3,92 бала), продуктивність праці працівників (3,83 бала) [1, с. 27].

Під методом обліку витрат слід розуміти сукупність засобів відображення, групування та систематизації даних про витрати, що забезпечують досягнення визначеної мети, вирішення конкретного завдання. На практиці можуть застосовуватися різні методи обліку витрат. Методи обліку витрат на виробництво повинні бути гнучкими, простими у використанні і дозволяти в оперативному порядку отримати необхідну інформацію.

Вітчизняний науковець А. Ш. Маргуліс дає таке визначення методу обліку витрат, не відокремлюючи його від методу калькулювання: метод обліку витрат – це єдиний процес дослідження витрат підприємств конкретного типу на виробництво та реалізацію продукції з позицій вимірювання, аналізу, контролю та визначення собівартості виробів та робіт [2].

Російський науковець І. А. Басманов розуміє під методом обліку витрат метод пізнання витрат і зазначає, що його завдання – це відображення процесу формування витрат у конкретних умовах виробництва. Автор підкреслює, що в обліковій практиці метод обліку витрат ототожнюються з об'єктами їх обліку, які є засобом розмежування витрат за їхнім призначенням і місцем виникнення [3]. Український учений А. М. Кузьмінський метод обліку виробничих витрат визначає як пізнання витрат за окремими виробами, групами виробів, переділами, замовленнями, роботами та іншими [4].

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [5] передбачено застосовувати на практиці підприємств такі методи обліку витрат:

- простий (однопередільний);
- нормативний;

- позамовний;
- попередільний.

За словами Г. Кошевецької, позамовний і попередільний методи обліку витрат не доцільно використовувати на машинобудівних підприємствах, оскільки виготовлення готової продукції відбувається шляхом механічного складання напівфабрикатів, тобто деталей, вузлів. Позамовний метод варто застосовувати для продукції за окремим замовленнями у важкому машинобудування та суднобудуванні. Що стосується попередільного методу, то він буде ефективний при використанні в тих галузях промисловості, де сировина послідовно проходить окремі самостійні фази обробки – переділи, тобто в металургії, текстильній та деревообробній галузі [6, с. 93].

Крім методів обліку витрат, існують і методи калькулювання, що являють собою сукупність прийомів розподілу витрат за калькуляційними статтями та віднесення їх до об'єкта калькулювання [7, с. 197].

Донедавна більшість фахівців поєднували методи обліку і калькулювання. До недоліків таких класифікацій більшість авторів зараховували їх побудову за двома різними ознаками: спосіб контролю за витратами на виробництво (поточний контроль або контроль по закінченні місяця чи звітності); спосіб групування витрат за об'єктами обліку, а також відсутність єдиного критерію класифікації.

Так, в одних класифікаціях в основу покладено принципи обліку витрат на виробництво, а в інших – калькулювання собівартості на одиницю продукції.

Нині відбувається докорінна трансформація як технологічних, так і організаційних умов виробництва, що базується на зміні форм власності.

В основу класифікації методів обліку витрат потрібно вкладати саме способи накопичення інформації про витрати, а не об'єкти, у розрізі яких ця інформація накопичується, що зумовлено сутністю методу як шляху дослідження. В обліковій практиці країн із розвинутою ринковою економікою відомі дві основні системи виробничого обліку, які базуються на принципах подвійного запису. Згідно з цим рахунки витрат повинні надавати більш детальну інформацію внутрішнім службам управління, ніж вимагають потреби складання фінансових звітів.

Облік витрат у розрізі об'єктів передбачається здійснювати як нормативним, так і ненормативним методами. Об'єкт обліку витрат характеризує ознаку групування витрат, а не метод їх обліку. У калькуляційному обліку об'єкт, вказуючи на ознаку групування витрат, одночасно характеризують і метод калькулювання (позамовний, попередільний тощо), оскільки останній суттєвим чином залежить саме від способу аналітичного обліку витрат, що застосовується (*рис.*).

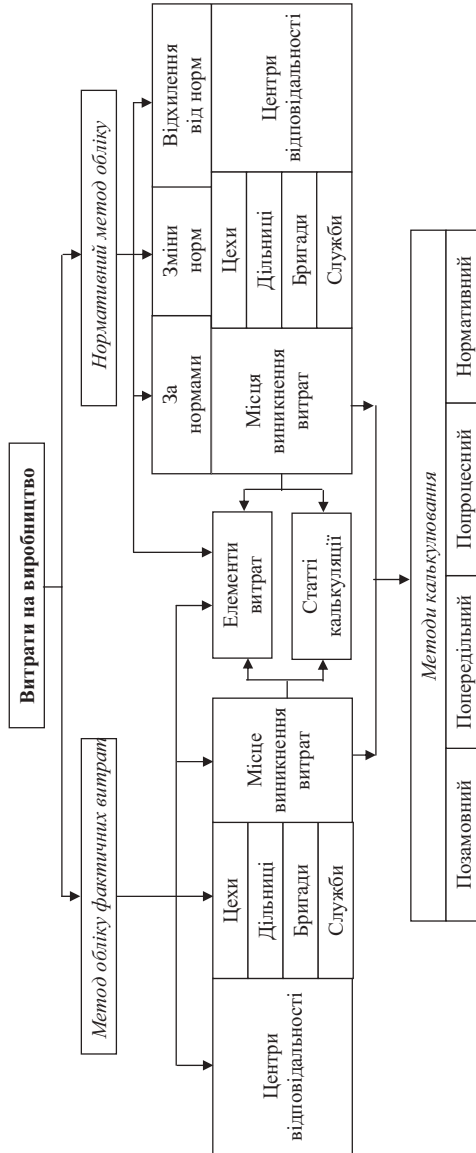

Рис. Концептуальна схема методів та об'єктів обліку витрат на виробництво [8, с. 41]

Нормативний метод – це основний метод виробничого обліку, який сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дійового контролю за рівнем витрат виробництва, що дає можливість використати дані обліку для виявлення резервів зниження собівартості продукції та оперативного виробництва. Цей метод обліку та калькулювання собівартості в методичних рекомендаціях не виділений.

На думку В. Є. Ластовецького, нормативний облік, крім інших причин, не знайшов визнання і практичного застосування в нашій країні через відсутність науково обгрунтованого складу витрат, а відповідно – і їх класифікації [9, с.79].

Нормативний облік витрат і калькулювання собівартості продукції дозволяє управляти витратами через відхилення, що фіксуються за допомогою механізму зворотного зв'язку. Головною метою системи нормативного обліку є контроль шляхом порівняння фактичних і планових результатів, виявлення значних відхилень та їх усунення [6, с. 93].

Лише нормативний метод обліку дозволяє організувати оперативний контроль за витратами виробництва. Він посилює роль бухгалтерського обліку в боротьбі за подальше підвищення ефективності роботи підприємства.

Низка авторів пропонують класифікувати наявні методи обліку витрат на нормативні і ненормативні, при цьому нормативний метод є самостійним, а ненормативні включають позамовний, попередільний і повирібний методи [10, с. 155].

На початку ХХ століття в зарубіжній теорії і практиці обліку став розвиватися один із сучасних методів управлінського обліку – «стандарт-кост». Саме цей метод уперше у світовій практиці управління дозволив поєднати функції обліку, планування і контролю витрат в єдине ціле.

Родоначальником методу «стандарт-кост» став Ф. Тейлор, а засновником, який розкрив можливості принципово нового підходу до обліку, – Г. Емерсон.

За словами Емерсона, що більше відхилень, то необхідніший метод. Натомість Ч. Гаррісон трансформував методи у два правила: усі витрати повинні збігатися зі стандартними; відхилення фактичних витрат від нормативних повинно аналізуватися за причинами їх виникнення [11, с. 412].

Крім вищезгаданих методів обліку витрат, у практиці підприємств залежно від поставлених завдань управлінського обліку використовуються такі методи:

- таргет-костинг – для становлення доцільності виробництва того чи іншого виду продукції за різних технологій його виробництва;

- бенчмаркінг – для порівняння показників і якісних параметрів у межах підприємств, підрозділів;
- вартісний аналіз – для планування витрат та фінансово-господарської діяльності підприємства.

Провівши ґрунтовний аналіз різноманітних підходів щодо методики обліку витрат на виробництво, можна зробити висновок, що управлінський облік повинен передбачати перелік методів витрат, які зможуть застосовувати підприємства для обліку витрат при складанні фінансової та управлінської звітності.

Вибір оптимальної системи обліку витрат сприятиме підвищенню загальної рентабельності продукції підприємств, зміцненню їхніх економічних позицій на українському і світовому ринках.

Список використаних джерел

1. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Партин Г. О. – К. : УБС НБУ, 2008. – 219 с.
2. Маргулис А. Ш. Калькулирование себестоимости в промышленности / А. Ш. Маргулис. – М. : Финансы, 1980. – 287 с.
3. Басманов И. Л. Калькулирование себестоимости промышленной продукции / И. А. Басманов. – М. : Высшая школа, 1973.
4. Кузьмінський А. М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу / А. М. Кузьмінський. – К. : Вища школа, 1993, – 223 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Мінфін № 87 від 31.03.1999 // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 6. – С. 25.
6. Кошевецька Г. Організація і методика обліку витрат на виробництво машинобудівного підприємства / Г. Кошевецька // Економіка підприємств. – 2005. – № 8. – С. 93–95.
7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець. – 3-тє вид. доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2005. – 480 с.
8. Управління витратами : навч. посібник / А. М. Асаул, М. П. Войнаренко, Л. П. Радецька, Н. В. Нікітченко. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 304 с.
9. Ластовецький В. Класифікація витрат виробництва / В. Ластовецький // Економіка України. – 1999. – № 3. – С. 78–81.
10. Нападowska Л. В. Управлінський облік : монографія / Л. В. Нападowska. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 355 с.
11. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от источников до наших дней : учеб. пособие для вузов / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

Юрченко В. П.

Теоретические аспекты методики учета издержек производства

Рассмотрены подходы к методике учета издержек производства, определен перечень методов учета издержек и принятия управленческих решений.

Ключевые слова: *издержки, производственные расходы, метод учета, управление расходами.*

Yurchenko V. P.

The theoretical aspects of the methodology of the cost of production

The approaches to the methodology of the cost of production, a list of methods of cost accounting and management decisions.

Key words: *costs, production costs, method of accounting, cost management.*

Юрченко Вікторія Петрівна – аспірант Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 368:330

О. С. Журавка

ПРУДЕНЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено особливості пруденційного режиму регулювання у страховій діяльності в європейських країнах, окреслено перспективи запровадження пруденційного нагляду за страховою діяльністю в Україні.

Ключові слова: *страхування, страховий ринок, страхові компанії, страховий нагляд, пруденційне регулювання, пруденційні норми.*

Постановка проблеми. Індустрія страхування різноманітна, високоінноваційна, швидко змінювана і зазнає інтенсивної міжнародної конкуренції. Ця динамічна галузь працює в мінливому світі й орієнтована на невизначеність.

Фахівці визнають, що чутливість страхової сфери до змін в економічному середовищі й впливу циклів вимагає як сильної, так і досить гнучкої роботи регулятора. Важливим фактором у стабільності інтегрованого страхового ринку є наявність ефективного та адаптованого пруденційного регулювання, що випереджає розвиток несприятливих подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад і окремих аспектів державного регулювання страхової діяльності зробили такі вчені, як В. Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, К. Воблий, Дж. Глаубер, М. Жилкіна, М. Клапків, М. Мних, Л. Орланюк-Малицька, С. Осадець, К. Пфайффер, В. Райхер, Л. Рейтман, К. Турбіна, Т. Федорова, М. Фурман, У. Хаасен, Р. Холлі, В. Шахов, С. Юрій, С. Янова і низка інших науковців.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Разом з тим узагальнення досягнень світової і вітчизняної економічної думки в галузі дослідження державного регулювання страхового ринку свідчать про необхідність більш

© О. С. Журавка, 2013